

Wat zouden theosofische groeperingen moeten bestuderen?

– John Algeo

Er komen vaak vragen van loges en studiecentra, zowel nieuwe als lang bestaande, over wat geschikt is als studiemateriaal, of er bezwaren bestaan tegen het bestuderen van deze of gene auteur, enzovoorts. Ik kan slechts een persoonlijke kijk op deze zaken geven, maar dat is er een die gebaseerd is op de besluiten van onze General Council en, denk ik, op het gezonde verstand.

Dr. John Algeo, internationale vice-president van de Theosophical Society en president van de Theosofische vereniging in de VS, was gastspreker op de conventie in Oamaru, Nieuw Zeeland, van 3-7 januari 2003. Hij is professor emeritus in de Engelse taalkunde en auteur van verscheidene boeken.

Het internationale bestuurslichaam van de Theosophical Society is de General Council, die bestaat uit de hoofden van alle nationale organisaties, internationale bestuurders en een beperkt aantal toegevoegde leden. In de loop der jaren heeft de General Council verscheidene verklaringen doen uitgaan, waarvan er twee van bijzonder belang zijn. Deze twee, die getiteld zijn ‘Vrijheid van denken’ en ‘Vrijheid van de Vereniging’, zijn complementair en samen richten ze zich op vragen van bovengenoemde aard. Vanwege het belang van deze besluiten is het de moeite waard ze in detail te bekijken en er aandacht aan te schenken.

Vrijheid van denken

Aangezien de Theosophical Society zich wijd verspreid heeft in de beschaafde wereld, en daar leden van alle religies er lid van zijn geworden, zonder de speciale dogma's, leringen en overtuigingen van hun respectievelijke godsdienstige overtuigingen te laten varen, is het wenselijk te benadrukken dat er geen enkele leerstelling, geen enkele mening bestaat, gedo-

ceerd of aangehangen door wie dan ook, die op enige wijze bindend is voor enig lid van de Society, en die enig lid niet vrij is te aanvaarden of af te wijzen. Het onderschrijven van de drie Doelstellingen is de enige voorwaarde voor lidmaatschap. Sinds H.P. Blavatsky heeft geen enkele leraar of schrijver enig gezag om zijn of haar leringen of meningen op te leggen aan leden. Ieder lid heeft evenveel recht zich te affiliëren met enige leraar of met enige school van denken die hij verkiest, maar hij heeft geen recht zijn keuze aan iemand anders op te leggen. Noch een kandidaat voor enige functie, noch een stemmer kan het recht ontzegd worden zich kandidaat te stellen of te stemmen vanwege enige mening die hij toegedaan is of vanwege het lidmaatschap van enige school van denken waartoe hij behoort. Meninge n of overtuigingen geven geen recht op voordelen en zijn evenmin strafbaar. De leden van de General Council verzoeken ieder lid van de Theosophical Society ernstig deze fundamentele principes van de Society te handhaven, te verdedigen en zich daarnaar te gedragen, alsook om zijn eigen recht op vrijheid van denken en de uitdrukking daarvan zonder vrees uit te oefenen, binnen de beperkingen van beleefdheid en respect jegens anderen.

De ‘Vrijheid van denken’ verklaring (geschreven door Annie Besant in 1923) is een heldere, niet voor tweeërlei uitleg vatbare bevestiging van de ondogmatische aard van de T.S., die individuen het recht garandeert enige theosofische (of andere) ideeën naar keuze te aanvaarden of te verwerpen en lid te worden van welke organisaties of scholen van denken buiten de Society die ze maar willen. Exclusivistische organisaties en geloofssystemen trachten hun leden te verbieden zich te affiliëren met andere groepen of personen die openstaan voor andere denkbeelden; de T.S. is daar niet een van. In tegendeel, de T.S. heeft zich stevig verbonden met het grote principe van individuele vrijheid en verantwoordelijkheid, dat ook ten grondslag ligt aan het Amerikaanse ideaal. In een wereld die aan alle kanten bedreigd wordt door

bekrompen fundamentalisme is deze ‘Vrijheid van denken’ een kostbaar principe.

De ‘Vrijheid van denken’ verklaring, gericht in eerste instantie op het garanderen van individuele rechten, wordt gecomplementeerd door een andere verklaring, die hoofdzakelijk gericht is op het garanderen van gezamenlijke rechten.

Vrijheid van de Vereniging

Ofschoon de Theosophical Society samenwerkt met alle andere lichamen waarvan de doelstellingen en activiteiten zulke samenwerking mogelijk maken, is en moet zij een organisatie blijven die daarvan geheel onafhankelijk is, die geen ander doel heeft dan haar eigen doel en gericht is op het ontwikkelen van haar eigen werk langs de breedste en meest omvattende lijnen, om haar eigen doel te verwezenlijken, zoals aangegeven in en door het navolgen van die doelstellingen en die Goddelijke Wijsheid die, in het abstracte, impliciet in haar naam tot uitdrukking komt, nl. de Theosophical Society.

Aangezien Universele Broederschap en Wijsheid ongedefinieerd en onbepakt zijn, en aangezien er volledige vrijheid bestaat voor elk lid van de Society in gedachte en handeling, tracht de Society altijd haar eigen onderscheidende en unieke karakter te handhaven door vrij te blijven van affiliatie of identificatie met enige andere organisatie.

De ‘Vrijheid van de Vereniging’ verklaring (aangenomen in 1949) werd oorspronkelijk gemotiveerd door een verlangen de onafhankelijkheid van de Society te bevestigen ten opzichte van een aantal in die tijd nauw verwante bewegingen zoals de gemengde vrijmetselarij en de vrij-katholieke kerk, die een aanzienlijk overlappend ledental hadden met de Society. De verwoording is echter algemeen en is duidelijk van toepassing op de verbinde nis van de Society met enige andere, minder nauw verwante organisaties of georganiseerde systemen van denken – hoe waardig laatstgenoemde op zichzelf ook mogen zijn.

In de *Sleutel tot de Theosofie* zegt H.P. Blavatsky dat de Theosophical Society ‘gevormd werd om te helpen de mensheid te laten zien dat er zoiets als theosofie bestaat, en om hen te helpen daartoe op te stijgen door haar eeuwige waarheden te bestuderen en te assimileren.’ Ofschoon de Society geen dogma’s heeft opgelegd die haar leden moeten aanvaarden, is het ’t reservoir van een aloude Wijsheidstraditie, voor onze tijd geformuleerd door H.P. Blavatsky en haar opvolgers. In haar rol als lesgever bestaat de Society om die traditie te ontvangen, opnieuw te formuleren en over te brengen.

De ‘Vrijheid van denken’ verklaring is een soort theosofische ‘Monroeleer’¹, waarbij de Society verklaart niet verbonden te zijn met andere organisaties en haar trouw bevestigt aan haar eigen doelstelling van het aantonen dat ‘theosofie bestaat’.

Met zijn tweeën, lijkt mij, beantwoorden deze twee verklaringen de altijd durende en zinnige vragen uit theosofische groepen over wat zij zouden moeten bestuderen. Als individuen hebben theosofen het recht ieder systeem van denken dat zij willen te bestuderen en te beoefenen. Als officiële filialen van de Society, hebben theosofische groeperingen de verplichting theosofie te bestuderen en de onderwijzen.

Wat betekent ‘het bestuderen en onderwijzen van theosofie’? Het omvat een tweeledige activiteit. Aan de ene kant zouden wij ons best moeten doen om vanuit een theosofisch perspectief verscheidene andere culturen, gewoonten en benaderingen van het leven te bestuderen en te begrijpen. Aan de andere kant, zouden wij onze kennis van de theosofische traditie moeten verdiepen en bekend moeten maken aan anderen.

Wijlen Emily Sellon placht te zeggen, ‘theosofie is alles, maar niet alles is theosofie’, waarmee ze bedoelde dat alles gezien kan worden vanuit een theosofisch standpunt, ofschoon niet alle standpunten theosofisch zijn. Wij kunnen ieder idee of ieder systeem van denken met theosofische ogen bekijken, en dat te doen is het bestuderen en onderwijzen van theosofie. Maar als wij

gewoontegetrouw niet-theosofische systemen van denken op hun eigen termen aanbieden, dan ‘bestuderen en onderwijzen wij geen theosofie’, maar maken we propaganda voor andere systemen van denken binnen een theosofisch milieu.

Een bepaald voorbeeld kan hierbij behulpzaam zijn. De leer der mormonen heeft een aantal interessante parallellen (en een aantal frappante verschillen) met theosofische ideeën. Als een van haar programma’s zou een theosofische groep een vergelijkende en kritische studie moeten maken van de leer der Mormonen vanuit theosofisch perspectief, misschien met een programma dat de leer van Mormon onderzoekt op haar eigen merites in een poging die benadering van religie te begrijpen. Dat zou een eerlijk en geschikt theosofisch studiedoel kunnen zijn.

In haar onderrichtende rol bestaat de Society om de Wijsheidstraditie te ontvangen, opnieuw te formuleren en over te brengen.

Maar als in plaats daarvan de groep haar tijd zou besteden aan het bestuderen van het *Boek van Mormon, De kostbare parel, Leerstellingen en Convenanten*, en andere mormoonse teksten, en aan het houden van ceremonies in mormoonse stijl, dan zou die groep opgehouden zijn te functioneren als een theosofische groep en zou ze een zieltjeswinnend orgaan voor het Mormonisme geworden zijn. Dan zou de groep niet langer het theosofische doel vervullen waarvoor zij werd opgericht en zou ze, in feite, de ‘Vrijheid van de Society’ verklaring geweld aandoen.

Individuele leden die overtuigd zijn van de waarde van het Mormonisme zijn vrij om lid te worden van een mormoonse kerk of hun eigen mormoonse studiegroep op te zetten, maar niet om een theosofische groep te bekeren tot een mormoonse.

Precies hetzelfde kan gezegd worden van een groot aantal andere systemen van denken die veel dichter bij theosofie lig-

gen, zoals bijvoorbeeld antroposofie, de orde van de gouden dageraad, de Ik Ben Beweging, de Universele en Triomfale Kerk, de Bailey literatuur, Astara enzovoorts. Niet om te zeggen dat er iets mis is met alle of enige van deze systemen, maar, ofschoon zij alle wortels hebben in theosofie, is geen van deze theosofie. Zij hebben hun eigen bijzondere leerstellingen, praktijken en organisaties, waartoe iedereen, volgens de 'Vrijheid van denken' verklaring, vrij is om toe te treden, maar die niet verward mogen worden met de theosofische traditie, die 'haar eigen onderscheidende en unieke karakter' heeft.

Dus is het antwoord op de vraag wat er bestudeerd moet worden, dat de focus van elke theosofische groep centraal gericht moet zijn op de theosofische traditie. Waarom zou de groep anders een theosofische zijn? Men kan veel verschillende dingen bestuderen, mits zij benaderd worden vanuit een theosofisch standpunt, omdat theosofie alles omvat. Maar als de focus van een groep niet langer voornamelijk theosofisch is en in plaats daarvan iets

anders wordt, dient zij niet langer het doel waartoe zij gevormd werd, omdat niet alles theosofie is.

Plaatselijke groepen hebben terecht autonomie bij het bepalen van wat zij gaan bestuderen. Maar wanneer enige groep wat suggesties wil, dan kan het nationale hoofdkwartier hierin voorzien, inclusief informatie over de bronnen op het nationaal centrum... (dat) bestaat met het doel advies te verstrekken aan individuele leden en groepen voor de studie van theosofie 'langs de breedste en meest omvattende lijnen'...

Noten

1 De Monroeleer werd afgeleid van de rede van President Monroe voor het Congres op 2 december 1823 en werd een deel van het buitenlandbeleid van de VS. De leer zegt dat Europese naties zich niet mogen bemoeien met Amerikaanse naties.

Uit: *Theosophy in New Zealand*,
juni 2002
Vertaling: A.M.I.

Bedenk dat geen enkele poging
ooit te niet gaat,
en dat er voor een occultist
geen verleden, heden of toekomst is,
maar steeds een Eeuwige Nu.

K.H.